

per condicionar l'accés a papers, originals, provatures, inèdits, en fi, un material irrepetible i de gran fragilitat, deuen ser necessàries també garanties públiques, administratives. Facilitats, doncs, per part dels familiars i atenció per part de les institucions.

L'aspecte d'aquestes *Actes* deu oferir ben poques simpaties al lector corrent: presenta un gruix ofensiu i porta un títol que ocupa vuit línies, una obscenitat bibliogràfica apta només per a perversos, o sigui per a especialistes. Però conté conferències i comunicacions que, tot i les aportacions d'interès erudit, són perfectament compatibles amb la curiositat que el públic lector, lector de *Solitud* o dels *Drames*, pot tenir sobre els aspectes més humans, més socials, més viscuts, de Caterina Albert: l'actitud i opinions respecte a la llengua, les poques pistes que deixà sobre la seva vida íntima, i les deduccions, apreciacions que es fan a partir de detalls, les heroïnes que projecta en els llibres com a hipotètics aspectes de si mateixa, el catalanisme que professava, etc., que podrien ser llegits per més gent si accedissin a una edició popular

Joan Ferrerós

El paisatge de la cançó popular

Libre de cançons

(Crestomatia de cançons tradicionals catalanes)

Edició amb les melodies i els textos íntegres revisats i comentats a cura de Joaquim MAIDEU i PUIG.
Eumo Editorial. Vic, 1992, 585 pp.

Les cançons aplegades en aquest volum de gairebé sis-centes pàgines, a més de servir com a llibre que il·lustra i fa de complement al mètode de Ireneu Segarra de l'Escola de Pedagogia Musical, obre la porta a tots els interessats en la cançó popular, en una sàvia conjunció de lletra i música. La cançó popular és de gran importància per a la literatura i per a la música de Catalunya, aspecte aquest darrer que sovint s'oblida en detriment del text literari. Mantes vegades els romanços s'han divorciat de les tonades i així ens han arribat els textos incomplets

que trenquen la indissoluble unitat entre melodia i paraula.

El cançoner de cada país és el resultat d'uns fets, d'unes emocions, desigs i quimeres que la col·lectivitat ha fet seus, en els quals s'hi reflecteix la vida interior de l'home, vasta i complexa. De vegades, el poble n'admet unes referències però en refusa d'altres, amb uns processos modificadors que, per insospitats, se'ns escapen de les mans. Més tard, la transcripció d'un poema oral es convertirà en obra literària, més o menys fossilitzada. Podem dir que la cançó popular fa temps que ha fet el seu cicle vital i que s'ha mort. La creació i la transmissió s'han interromput, i la insinuació d'episodis vitals es verifica per altres camins. Els cantaires i els gèneres són ara ben diferents. S'ha estroncat el procés autòcton que feia avançar aquest gènere ancestral ja present en els poemes joglarescos. Ara només ens resta fer-lo reviure llegint la música i cantant la lletra d'aquesta crestomatia variada i plural.

Encara avui no s'ha acabat la polèmica sobre la gènesi i el concepte de «poesia popular». Estem lluny de la hipòtesi formulada pels romàntics que la veien com una creació espontània del poble. Per altres, la seva importància rau en aquest material que el poble ha fet seu i ha sabut conservar entre manlleus, afegits i refoses. Una branca d'investigadors més pessimistes entenen la cançó popular com una excrescència del folklore i li neguen qualsevol vincle amb la literatura. No es poden oblidar, però, les línies borroses, les interferències o implicacions entre folklore i literatura, o bé entre la literatura i el folklore.

Aquest *Llibre de cançons* de Joaquim Maideu, que com hem dit és un complement a l'ensenyança de la música, recull més de 250 melodies, en una tria equilibrada que antologa diversos tipus de cançó: la

93. LA CARTA DE NAVEGAR

Set vai-xells dei-xen Mar-se-lla per 'nar a
la ciu-tat d'O-rà: els uns ti-ren cap bor-
ras-ca i el camí dret va fal-tar. O-
hà! O-hé! que es perd la
car-ta, o hé! o-hà! car-
ta de na-ve-gar.

(EMLL III: AvCanç III)

d'infants, les balades de gresca, les lírico-narratives, les religioses, les de Nadal, etc. El text hi és sencer amb el desig de donar la lletra i la melodia concreta a partir d'una tria selectiva feta d'entre les obres més conegudes del nostre repertori. També hi podem trobar la transcripció d'algunes obres inèdites o poc conegudes, molt interessants. Donat el caire pedagògic d'aquesta obra, no hi podia faltar un glossari de mots desuets o de difícil comprensió, a més d'una bibliografia d'obres i de tres índexs: un per seccions, un segon per títols i un tercer per primers versos o primers hemistiquis. La correcció ortogràfica, que mai no ha d'alterar el recompte mètric, ni els girs lingüístics de cada dialecte, al costat d'algunes notes sobre el vocalisme en contacte, com ara el hiat, la sinalefa i l'elisió, per escandir millor algun vers, són un altre dels encerts del llibre.

Algunes de les composicions recollides són veritables poesies amb un valor literàrio-musical indubtable. El musicògraf Joaquim Maideu creiem que ha encertat en la tasca de fer un recorregut per les antologies dels nostres homes de la renaixença i les d'altres autors per triar-ne les composicions més representatives, algunes de les quals foren recollides al seu dia pels nostres polígrafs del segle XIX com Marià Aguiló, Milà, Briz o Aureli Capmany.

Per contra, aquesta antologia, que com hem dit és molt interessant pels textos i melodies que l'acompanyen, presenta al meu entendre algunes mancances des d'un punt de vista pedagògic i estructural. No hem de perdre de vista a qui van adreçades aquestes composicions: a un jovent que s'inicia en el reconeixement de les «veus de la terra».

La tria va acompanyada d'un pròleg de només quatre pàgines, aclaridor, però del tot insuficient, en el qual s'hi havien d'encabir altres notícies per a tots els llocs en música i en la coneixença de la nostra poesia popular. El cançoner català està en íntima relació amb la producció de la França meridional, el nord d'Itàlia i les terres hispàniques. Per què no dir-ho en una pàgina i fer-hi constar les influències, quan se saben? En el cas de la música, unes reflexions sobre l'abast, la tonada i la riquesa d'aquestes cançons no fóra supèrflua. Som molts els mig analfabets en música que ho hauríem agraït. Són originals les nostres melodies? Com es lliga la música amb la narració? Quina riquesa de tons i contrastos contenen? És veritat que moltes de les nostres composicions musicals d'aquesta antologia són peces de primer ordre en l'àmbit musical? Quines són les més originals i riques en tonalitats?

En el cas de la selecció de les obres, més que justificar la tria d'unes obres, que em sembla convincent, s'havia d'explicar, encara que fos breument, quines formes estilístiques les conformen, la importància del refrany, quin tipus de metre és el més freqüent. L'encertat recompte mètric de les cançons, que fa notar les particularitats de les unitats mètriques, havia d'anar acompanyat d'unes mínimes nocions sobre el metre amb el qual estan bastides, la importància d'aquesta lírica popular amb els esquemes mètrics de cada composició. ¿Hi predominen els versos llargs formant una sèrie monorima o altres tirades de versos, o bé les composicions són més curtes, com ara en el cas de la glossa, la cançó o el villancet? Moltes vegades la mètrica és el reflex de la influència geogràfica i de la vellúria de certes composicions, el certificat d'origen abans d'arribar entre nosaltres tan transformades.

Una darrera remarca: en el glossari es donen com a gal·licismes les veus «peire» i «meire», quan en realitat són occitanismes que potser explicarien amb més certesa la procedència i l'origen d'aquestes cançons.

Pep Vila

LLIBRE DE CANÇONS

CRESTOMATIA DE CANÇONS
TRADICIONALS CATALANES

JOAQUIM MAIDEU

LUMO EDICIONS

LLIBRE DE CANÇONS

proporciona als lectors una nova possibilitat d'accedir a una part del nostre idioma tan transcendental com oblidada: la cançó tradicional.

Aplega més de 250 melodies distribuïdes en sis grans apartats segons el tipus de cançó (d'infants, baladístiques, de gresca, de Nadal...) i dóna sencers els textos corresponents, posats al dia ortogràficament i gramaticalment, respectant amb la màxima fidelitat els mots, els modismes, les expressions, les formes i les construccions originals.

L'obra conté també un glossari que aclareix, raona i defineix paraules i construccions dels textos, i un conjunt d'índexs (per seccions, títols i primers versos) que permet una localització ràpida i fàcil de les cançons.

Carrer de Miramarges, 4. 08500 Vic.
Tel. (93) 886 10 44 - Fax (93) 889 10 63